

Afscheid van mijn vader

door G. Philip Mok

Er is een man gestorven, mijn vader Jan Willem Molenaar leeft niet meer; er is een oprecht en goed mens minder in ons midden. Hij heeft de rust gevonden die niemand hem ontnemen kan. Ik wil niet huilen. Maar in een waas van tranen zie ik hem voor mij, in 1942 weer: gekleed in overall, een eeltige hand aan het stuur van zijn zwarte fiets, het postuur iets gebogen. Zijn vrouw, Dina Maria Molenaar-Appelman, bracht mij per trein mee naar het Noordhollandse Hoorn. En hij, Jan Willem, vond met haar dat er geen keus was. Ik werd, bijna vijf jaar oud, de dertiende Joodse onderduiker in zijn huis, dat met vier eigen kinderen, al ruim gevuld was. Maar waarheen moesten wij dan? Wie zou ons anders helpen? Jan Willem Molenaar vroeg zich dat niet eens af. Voor hem en zijn vrouw gold amper dat wij Joden waren, zij kenden slechts mensen. Als die in nood verkeerden, dan zetten zij hun deur open. De Molenaars deden dat al in 1934, toen de Nederlandse overheid vluchtelingen uit nazi-Duitsland terugjoeg over de grens van wat een 'bevriende mogendheid' heette. Geen tel hebben zij, toen al, getwijfeld over de in te nemen houding. Met feilloze zekerheid herkenden zij het kwade als kwaad, eenvoudig omdat zijzelf het goede waren. En toch geloof ik, schreef Anne Frank, dat de mens in wezen goed is. Misschien had zij maar ten dele gelijk; misschien wordt in deze wereld alle goeds saamgebald in slechts een aantal mensen. Tot die mensen dan behoorden Jan en Dien Molenaar, met hun kinderen van wie zij, toen het misliep, voor jaren gescheiden raakten. Maar niet van mij.

G. Philip Mok

2 mei 1945: Britse bommenwerpers passeren het Baadland te Hoorn om voedsel af te werpen bij Amsterdam

Want zij sleepten mij mee, zelfs toen zij als vluchtelingen in eigen land moesten onderduiken. Ik ging met de Molenaars naar Twente, al kon ik niet op dezelfde adressen blijven. Maar toen de bevrijding kwam, in april 1945, kwamen zij mij halen, om mij naar huis te brengen. Naar hún huis. Want toen de bevrijding kwam bleef ik alleen met hen; mijn eigen thuis kwam niet terug.

Ach, nog armer dan zij de oorlog ingingen, kwamen de Molenaars na de strijd te voorschijn. Vielen er in Hoorn nauwelijks bommen, uitgerekend hun huis werd een ruïne. Maar hun nieuwe huis werd snel een haven, waar ik woonde zolang Jan Willem Molenaar over mij mocht waken. Dat mocht hij niet lang. Het 'officiële jodendom' kwam mij opeisen, voor een opvoeding die 'beter' zou zijn. Het mocht wat, waar zou het beter zijn? Vader Jan, die het vanzelfsprekend vond dat ik een Joods feest in Joodse omgeving ging vieren, liet mij gaan naar die Beth Alija-groep in Bilthoven. Hij kwam mij zelf halen, na Chanoeka 1947. En kreeg mij als een omgekeerde Anneke Beekman niet meer mee.

Toch is hij mij nooit kwijtgeraakt; ik ben hem altijd trouw gebleven. Allicht. Hoe kan ik, nu hij er niet meer is, uitleggen wat voor kerel hij was? Hij werkte dag en nacht, toen dertien

ragfijne intelligentie van de schaker die hij jaren was, heeft hij de risico's steeds beseft. Hij heeft ze toch genomen. Gelouterd door jaren van vooroorlogse armoe wist hij wat elke cent die hij verdiende voor zijn gezin betekende. Hij heeft toch gegeven wat hij had, om anderen te redden. Hij had slechts weinig zekerheden. Die waren dat het kwaad niet mocht winnen; dat de oorlog tijdelijk zou zijn; dat hij zou blijven werken aan een betere wereld, een wereld waarvoor hij zich ook in is blijven zetten. Zijn grootvader bouwde een kerk in Hoorn; hij bouwde aan de wereld. Wat zeggen alle theorieën over de vraag hoe de wereldvrede behouden kan blijven? Jan Willem Molenaar is 83 jaar oud geworden. Op zijn 82ste jaar is hij nog alléén, maar met de geest van moeder Dien glimlachend bij zich, naar Amsterdam gegaan; als vredesdemonstrant, voor één keer op een andere datum dan die dag in februari waarop de staking tegen de moffen herdacht wordt. Bij de Dokwerker ontbrak hij nooit, bij het vredesgebeuren mocht hij evenmin ontbreken. Voor mij was hij een van de demonstranten met wie ik de internationale had willen zingen. Maar hoewel er meer waren zoals hij, daar op dat Museumplein, waren zij eenlingen in een zee van vredesverwarring. In wezen hield vader Jan daar zijn eigen demonstratie, met een integriteit geschraagd door een leven van

verzinken in een macaber isolement? Nadat moeder Dien gestorven was is Jan Willem Molenaar het Joodse volk, en daarmee zichzelf, trouw gebleven; hij plantte op naam van de vrouw die hij liefhad van zijn met 43 jaar werken verdiende pensioen van vierduizend gulden bomen in het Woud der Martelaren. Dat deed hij. En hij stemde CPN. Ook dat.

Wie trekt er scheidslijnen via politieke oordelen? Vader Jan heeft bewezen hoe onzinnig dat is. Waarin verschillen een goede Jood, een goed christen, een goede communist? Ach, waren alle communisten als hij, ik zou geen andere richting stemmen. Hij gaf wat hij had; hij gaf zich zoals hij was. Overall. Altijd.

Ik zie hem weer voor mij, zoals wij in 1945 over de dijk van Enkhuizen naar Hoorn gingen. Naarmate de torens van zijn vaderstad nader kwamen, liep hij sneller achter die kar met spulletjes, waarop ik zittend uitkeek over de dijk, naar de grijze zee die ons schuimend welkom heette. Toen kwamen ons zijn kinderen tegemoet, die mijn broers en zusters zijn gebleven.

Voor mij zal Jan Willem Molenaar altijd het voorbeeld blijven van hoe een mens anderen de weg kan wijzen door simpelweg te doen wat verstand en hart samen zeggen. Tot het einde heeft hij gevochten: voor het goede, tegen het kwade. Hij wist dat hij zou sterven. En hij was er, zelfs dáárin was hij eerlijk, bang voor. Toch heeft hij ook toegeleefd naar de dood waarin de vrouw die hij oneindig liefhad hem is voorgedaan. Van haar hebben wij, jaren geleden, afscheid genomen in het verre Italië, aan dezelfde diepblauwe Middellandse Zee op de oever waarvan hij en ik elk onze bomen hebben geplant; om niet te vergeten. Ik zal opnieuw dertien bomen planten: een namens elke onderduiker voor wie hij zijn leven op 't spel heeft gezet. Zij zullen in Israël met eerbied hun kruinen buigen voor Jan Willem Molenaar: een man die het leven liefhad, ook het leven van anderen. Hij was mijn vader. Ik zal zijn zoon blijven.

Bron: Nieuw Iraëlitisch Weekblad 21-5-1982

Eind april 1945: tijdens een voedselvlucht botsen twee vliegtuigen op elkaar en storten neer in Hoorn. Huis op de hoek van de huidige Tirasstraat en Drieboomlaan wordt verwoest. Uitgerekend de woning van vader en moeder Molenaar, de pleegouders van G. Philip Mok

